

Література

1. Карамушка Л. М. Синдром професійного вигорання у вчителів: гендерні аспекти : монографія. Київ : Міленіум, 2003. 40 с
2. Киселиця О. М., Богданюк А. М., Гуліна Л. В., Свекла Р. М. Прогнозування та запобігання синдрому професійного вигорання і хронічної втоми учителів фізичної культури. *Молодий вчений*. 2018. № 3.3 (55.3). С.89–92. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/3.3/25.pdf> (дата звернення: 28.03.2020).
3. Кокун О. М. Особливості прояву стресостійкості майбутніх фахівців соціономічних професій. *Social and Human Sciences. Polish-Ukrainian Scientific Journal*. 2016. № 03 (11). URL: <https://cutt.ly/YffApVA> (дата звернення: 15.03.2020).
4. Кохут І. Чим відрізняються жінки і чоловіки: про гендерну (не)рівність у вищій освіті. *Аналітичний центр CEDOS*: веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/NffAakF> (дата звернення: 30.03.2020).

ГЕНДЕРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СТЕРЕОТИПІВ ТА ПРОФЕСІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Галина ТАТАУРОВА-ОСИКА

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України,
g.tataurowa@gmail.com

Перемогою європейської співдружності у напрямку подолання гендерної нерівності можна вважати скасування Міністерством охорони здоров'я України у 2017 р. наказу № 256 від 1993 р. що визначав перелік із 450 професій, заборонених для жінок. Така заборона суперечила національному законодавству, вимогам законодавства Європейського союзу, міжнародним зобов'язанням України щодо питань гендерної політики, а також не відповідала сучасному Класифікатору професій.

У процесі проведення емпіричного дослідження, було виявлено гендерні стереотипи, з якими стикаються жінки та чоловіки у своїй професійній діяльності, з'ясовано їх вплив на професійний розвиток особистості. Вибірка включала 50 студентів – бакалаврів і магістрів, віком 20–23 роки (46,0 % – дівчата та 54,0 % – юнаки), а також 50 вчителів виробничої сфери (ЖБК ім. С. Ковальської, м. Київ), віком 30–45 років, які мають дітей від дошкільного до середнього шкільного віку (46,0 % – жінки та 54,0 % – чоловіки). Опитування та тестування проводилось з допомогою сервісу Google-Form, обробка даних здійснювалась в електронних таблицях Excel.

У процесі дослідження було використано комплекс психодіагностичних методик для визначення прояву гендерних стереотипів у професійній діяльності особистості, а саме: авторська методика «Гендерні стереотипи в освіті та професійній діяльності» (валідність методики задокументована Вченою Радою Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнко протокол № 4 від 7 листопада 2014 р.); модифікований опитувальник З. Шевченко «Гендерні стереотипи професійного вибору сучасної студентської молоді»; модифікована методика – тест «Ставлення до принципів гендерної рівності у вихованні дітей»

(Т. Говорун), «Орієнтація на традиційні чи егалітарні стосунки»; тест С. Бем «Наскільки ви універсальні».

За результатами дослідження встановлена закономірність прояву гендерних стереотипів у професійній діяльності. Серед респондентів, віком 30–45 років, найбільш поширеним виявився стереотип «чоловік повинен повністю матеріально забезпечувати власну сім'ю» (83,0 %); на другому місці за кількістю виборів опинилось твердження – «необхідність прояву у професійній діяльності чітких маскулінних або фемінних якостей особистості, незважаючи на біологічну стать самого працівника (вимоги професії)» (66,0 %); третє місце належало стереотипу «професійна придатність» (50,0%); і четвертому – стереотип із групи «вимоги до індивідуально-типологічних рис характеру, що визначають ідеального чоловіка та ідеальну жінку» (34,0 %).

У групі респондентів, віком 20–25 років, ми отримали такий розподіл відповідей: 1 місце зайняла група стереотипів, що стосувалась рис характеру особистості, які визначають «ідеального» чоловіка та «ідеальну жінку» (67,0 %); 2 місце – «чоловік повинен повністю матеріально забезпечувати власну сім'ю» (59,0 %); 3 місце – стереотип щодо професійної придатності жінки та чоловіка до певних видів діяльності: «жінки більш схильні до гуманітарних, а чоловіки – до точних наук» (48,0 %); 4 місце – стереотип «у деяких професіях необхідно проявляти чіткі якості особистості, притаманні маскулінному або фемінному типу гендерної ідентичності (наприклад, професії військової або педагогічної галузі)» (40,0 %) [1, с. 165].

За результатами проведеного емпіричного дослідження визначено:

1. Психологічні особливості поширення гендерних стереотипів, що здійснюють негативний вплив на професійний вибір та професійну діяльність особистості. Так, у осіб жіночої статі з яскраво виявленим андрогінним (42,0 %) і маскулінним (15,0 %) типами гендерної ідентичності відзначається низький рівень чутливості до гендерних стереотипів, натомість для жінок з яскраво вираженим фемінним типом (43,0 %) характерний високий і вище середнього рівень чутливості до гендерних стереотипів у професійній діяльності. Також у осіб чоловічої статі з яскраво виявленим андрогінним типом гендерної ідентичності (37,0 %) проявляється низький рівень чутливості до гендерних стереотипів у професійній діяльності, натомість у чоловіків маскулінного (50,0%) та фемінного (33,0%) типів відзначається високий і вище середнього рівень чутливості до гендерних стереотипів у професійній діяльності.

2. Психологічні особливості гендерної профорієнтації, які ґрунтуються на взаємозалежності рівня чутливості до гендерних стереотипів, що здійснюють негативний вплив на професійний вибір і професійну діяльність особистості, та типі гендерної ідентичності особистості у професійній діяльності. У 42,0 % респондентів яскраво проявляється андрогінний тип гендерної ідентичності, маскулінний – у 15,0 %, ремінний – у 43,0 %. При цьому гендерні стереотипи щодо вибору професійної діяльності характерні для жінок з фемінним та чоловіків з маскулінним (50,0 %) і фемінним (33,0 %) типами. Натомість респонденти з андрогінним типом ідентичності (37,0 %) не керуються у виборі професійної діяльності гендерними стереотипами [2, с. 351].

Проведене експериментальне дослідження дозволило виокремити *два типи прояву гендерних стереотипів* у професійній діяльності:

– *I тип* – виховні (набуті) стереотипи, що закладалися особистості найближчим соціальним оточенням (сім'я, школа, релігійні організації);

– *II тип* – штучно підтримувані у суспільстві стереотипи, прихованою метою яких є збереження влади і контролю над економічною та фінансовою сферами у руках чоловіків.

Література

1. Кар'єрне консультування: практичний посібник / Заєць І. В., Ігнатович О. М., Татаурова-Осика Г. П., Шевченко О. М. ; за ред. О. М. Ігнатович. Київ, 2019. 292 с.
2. Психологічний супровід різних категорій дорослого населення : монографія / Помиткін Е. О. та ін. Київ, 2019. 475 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ САМООЦІНКИ У ДІВЧАТ-ПІДЛІТКІВ ІЗ ОСОБЛИВОСТЯМИ ЗОВНІШНОСТІ

Світлана ТАФІНЦЕВА

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
taffinceva@gmail.com

У сучасних умовах розвитку нашого суспільства, зокрема, переорієнтації соціально-економічних відносин, а також виникнення постійних стресових ситуацій, важливим завданням є вивчення особливостей становлення підростаючої особистості та розвитку її самооцінки. Для підліткового віку характерним є формування світоглядних позицій. У цей період ще не усвідомлюється в повному обсязі суб'єктивність власних домагань і об'єктивність можливостей. Неадекватна самооцінка зумовлює невідповідне ставлення до себе, що породжує проблеми в майбутньому, коли доросла особистість не здатна до самореалізації та залежить від соціальних суб'єктивних чинників, зокрема гендерних стереотипів.

Метою нашої діагностичної програми було дослідження особливостей самооцінки дівчат-підлітків із особливостями зовнішності. Основними завданнями ми визначили: виявити дівчат-підлітків, які не сприймають своє фізичне «Я»; виявити ступінь задоволеності/незадоволеності своєю зовнішністю; з'ясувати особистісні труднощі у дівчат; визначити рівень їх самооцінки.

Емпіричним майданчиком обрали соціально-спортивну школу Фонду «Реал Мадрид» (Хмельницька область). Вибірка для дослідження включала дівчат підліткового віку, які зверталися за консультацією до психолога для обговорення власної зовнішності, зокрема її особливостей (недоліків).

Основні діагностичні методики, які були використані у процесі дослідження: тест самоакцептації (підлітковий і юнацький вік) [1]; «Опитувальник образу власного тіла (ООВТ)» О. Скугаревського, С. Сивухи [2]; методика «Шкала самооцінки» (підлітковий і юнацький вік) [3].

На думку дівчат, до недоліків зовнішності можна віднести: зайву вагу, целюліт на стегнах і сідницях, огрядність, великий живіт і стегна; пориста шкіра обличчя, рук та грудей; жирний блиск на шкірі обличчя; висипи на обличчі; відсутність грудей; видимі родимки на обличчі; клаптовухість («вуха стирчать, що